אֶלָּא מִחוּץ לַתְּחוּם אָתָא – הובא הצבי ביום טוב, ונחלקו החכמים אם מותר לאוכלו באותו יום שהובא, **שַׁמַּאי דְּאָכַל סָבָר** – רב נחמן ורב חסדא שאכלו, סברו שהַבָּא מחוץ לתחום **בְּשְׁבִיל יִשְׂרָאֵל אַחֵר** ליהנות ממנו, ולכן אכלו מבשר הצבי, משום **מוּתָּר לְיִשְׂרָאֵל אַחֵר**, **וּשַׁאן דְּלָא אָכַל** – ורב ששת שלא אכל **סָבַר, שִׁכְלָל דַּאֲתֵי לְבֵי רֵישׁ גָּלוּתָא אַדַּעְתָּא דְּכוּלְּהוּ רַבָּנַן אָתֵי** – כל דבר המובא לבית ריש גלותא, מובא גם עבור החכמים שהיו רגילים לסעוד בביתו, ולכן אסור להם לאכול מהצבי.

הגמרא מקשה על שיטתו של אמימר בסיפור המעשה: **וְהָא אַשְׁכְּחֵיהּ רַב שֵׁשֶׁת לְרַבָּה בַּר שְׁמוּאֵל וְאָמַר לֵיהּ** – הרי אמרו לעיל שלאחר המעשה בצבי מצא רב ששת את רבה בר שמואל, ושאל אותו אם שנה ברייתא כלשהי בענין שני ימים טובים של גליות אם הם קדושה אחת או שתים, ואם היה המעשה בו ביום שניצוד הצבי, לא היה צריך רב ששת לשאול על כך, שהרי לא נחלק עם רב נחמן ורב חסדא בענין זה. מתרצת הגמרא: לדעת אמימר **לֹא הָיוּ דְּבָרִים מֵעוֹלָם** – מעולם לא שאל כך רב ששת את רבה בר שמואל.

הגמרא מספרת מעשה שנלמד ממנו דין מאכל שהובא ביום טוב מחוץ לתחום: **הַהוּא לִיפְתָא דְּאָתֵי לְמָחוֹזָא** – מעשה בלפת שהובאה למחוזא [–שם עיר] ביום טוב על ידי נכרי, **נָפַק רָבָא חֲזָיֵא דְּכִמְיָשָׁא** – יצא רבא וראה שהיא נובלת, **שָׁרָא רָבָא לְמִיזְבַּן מִינֵּיהּ** – והתיר רבא לקנות אותה ממנו כדי לאוכלה בו ביום, **וְאָמַר, הָא וַדַּאי מֵאֶיתְמוֹל נָעֲקְרָה** – ניכר מכך שהיא נובלת, שנעקרה מהקרקע קודם יום טוב, ולכן אין לאוסרה משום מוקצה, **וּמַאי אָמְרַתְּ** – משום מה תאמר ששייך עוד לאסור, **מְחוּץ לַתְּחוּם אָתְיָא** – משום שהובאה הלפת מחוץ לתחום ביום טוב, ואסרו חכמים דבר הבא מחוץ לתחום ביום טוב, הלא אין לאסור משום כך, שהרי הַבָּא מחוץ לתחום **בְּשְׁבִיל יִשְׂרָאֵל זֶה, מוּתָּר לֶאֱכוֹל לְיִשְׂרָאֵל אַחֵר** שלא הובא בשבילו, **וְכָל שֶׁכֵּן דְּאַדַּעְתָּא דְּנַכְרִים אָתָא** – ובודאי שלפת זו שהובאה עבור נכרים, מותרת לישראל. אולם, **כֵּיוָן דְּחָזְיָא** – שראה רבא **דְּקָא מְפַשֵּׁי וּמַיְיתֵי לְהוּ** – שמרבים הנכרים להביא לפתות מחוץ לתחום, והבין שכוונתם להרבות ולהביא מהן גם עבור ישראל, **אֲסַר לְהוּ** – אסר להם את הלפתות, שכיון שהובאו עבורם ביום טוב, אסור להם בהנאה.

נכרי שהביא לישראל גידולי קרקע שנתלשו ביום טוב, אסורים בהנאה ביום טוב, וגם במוצאי יום טוב עד כדי שיעשו, כלומר כדי שיעור הזמן הדרוש לתלישתם, כמבואר בביצה (כד:). הגמרא תדון בדין זה: **הַנְהוּ בְּנֵי גִּנְּגָא** – מעשה באנשים שהיו בונים חופות לחתנים, והיו נותנים שם הדסים, **דְּנָזוּ לְהוּ אָמָא בְּיוֹם טוֹב שֵׁנִי** – שגזזו נכרים עבורם הדס ביום טוב שני. **לְאוֹרְתָא** – לערב במוצאי יום טוב, **שָׁרָא לְהוּ רַבִינָא לְאַלְתַּר** – התיר להם רבינא להריח בו מיד, שלדעתו ביום טוב שני הקילו ולא הזקיקו להמתין בכדי שיעשו. **אָמַר לֵיהּ רָבָא בַּר תַּחֲלִיפָא לְרַבִינָא, לֵיסַר לְהוּ מַר מִפְּנֵי שֶׁאֵינָן בְּנֵי תּוֹרָה** – תאסור להם להריח את ההדס במוצאי יום טוב עד כדי שיעשו, משום שאינם בני תורה, ואם תתיר להם, יבואו לזלזל ביום טוב שני. **מַתְקִיף לָהּ רַב שְׁמַעְיָה** על רבא בר תחליפא, שמשמע מדבריו **שַׁמַּעְתָּא דְּאֵינָן בְּנֵי תּוֹרָה, הָא בְּנֵי תּוֹרָה שָׁרֵי** – דווקא למי שאינם בני תורה אסור עד כדי שיעשו, אבל לבני תורה מותר מיד במוצאי יום טוב, **וְהָא בְּעֵינָן בִּכְדֵי שֶׁיֵּעָשׂוּ** – והלא צריך להמתין בכדי שיעשו, והיא גזירה לכל ואפילו לבני תורה. **אֲזַלוּ שַׁיילוּהּ לְרָבָא** – הלכו ושאלו את רבא האם יש להמתין בכדי שיעשו, **אָמַר לְהוּ בְּעֵינָן בִּכְדֵי שֶׁיֵּעָשׂוּ** – ואמר להם שצריך להמתין בכדי שיעשו, בין בני תורה ובין שאינם בני תורה.

שנינו במשנתנו (לעיל לט.): **רַבִּי יוֹסֵה** בן הרכינס **אוֹמֵר הָעוֹבֵר לִפְנֵי הַתֵּיבָה כו'** ביום טוב של ראש השנה אומר, החליצנו ה' אלהינו את יום ראש החודש הזה אם היום אם למחר, ולמחר הוא אומר אם היום אם אמש, ולא הוזרו לו חכמים. הגמרא מביאה ספק בענין הזכרת ראש חודש בראש השנה: **אָמַר רַבָּה, כִּי הֲוִינַן בֵּי רַב הוּנָא** – כשהיינו אני וחבירי בישיבתו של רב הונא, **אִיבַּעְיָא לָן** – הסתפקנו, **מַהוּ לְהַזְכִּיר שֶׁל רֹאשׁ חֹדֶשׁ בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה** – האם כשאומרים בתפילת מוסף של ראש השנה 'ותתן לנו ה' אלהינו את יום הזכרון הזה' יש להוסיף ולהזכיר גם את ראש חודש, ולומר 'את יום ראש החודש הזה ואת יום הזכרון הזה', או לא. וצדדי הספק הם: האם מִכְיָן דַּחֲלוּקִין בְּמוּסָפִין – שלענין קרבנות המוספים מקריבים בראש השנה גם מוספי ראש חודש וגם מוספי ראש השנה, כמו שנאמר (במדבר כט א–ו) 'וּבַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ וגו' מִלְּבַד עֹלַת הַחֹדֶשׁ וּמִנְחָתָהּ וגו', **אַמְּרִינַן** – לכך גם בתפילה יש להזכיר את ראש חודש בפני עצמו. **אוֹ דִילְמָא, זִכָּרוֹן אֶחָד עוֹלֶה לְכָאן וּלְכָאן** – אמירת 'יום הזכרון' כמו שנקרא בתורה יום זה, שנאמר (ויקרא כג כד) 'בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם שַׁבָּתוֹן זִכְרוֹן תְּרוּעָה', עולה היא גם לראש השנה וגם לראש חודש, שהרי כל ראש השנה הוא גם ראש חודש, ויום זה נקרא 'יום הזכרון', ולכך אין להוסיף ולהזכיר את יום ראש החודש הזה.

רב הונא מביא ראיה ממשנתנו לפשוט את הספק: **אָמַר לָן** – השיב לנו רב הונא, **תָּנֵיתוּהָ** – שנינו זאת כבר במשנה, שכך שנינו במשנתנו (לעיל לט.), **'רַבִּי יוֹסֵה בן הרכינס אוֹמֵר הָעוֹבֵר לִפְנֵי הַתֵּיבָה כו'** ביום טוב של ראש השנה אומר, החליצנו ה' אלהינו את יום ראש החודש הזה אם היום אם למחר, ולמחר הוא אומר אם היום אם אמש, ולא הודו לו חכמים'. **מַאי** – מה לא הודו לו חכמים, **לַאו** – האם אין הפירוש שלא הודו לו שצריך **לְהַזְכִּיר** את ראש חודש בתפילת ראש השנה. ואם כן מוכח מזה, שלדעת חכמים אין להזכיר את ראש חודש בתפילת ראש השנה. דוחה הגמרא: **לֹא** – אין הכוונה שלא הודו חכמים לרבי דוסא לענין עיקר ההזכרה, אלא נחלקו רק לענין **לְהַתְנוֹת** ולומר אם היום אם למחר, שרבי דוסא אמר שביום הראשון לאחר שאומר 'את יום ראש החודש הזה', מוסיף לומר 'אם היום, אם למחר' וכן ביום השני מוסיף 'אם היום, אם אמש', ועל זה חלקו חכמים ואמרו שאין להוסיף ולומר כן, אבל לענין הזכרת ראש חודש בלא תנאי מודים הם לרבי דוסא שמזכירים בתפילת ראש השנה ואומרים 'את יום ראש החודש הזה' בשני הימים [בלא תנאי].

מוסיפה הגמרא: **הָכִי נַמִּי מִסְתַּבְּרָא** לפרש כך את דברי חכמים, **מִדְּקָתָנֵי בְּבָרַיְיתָא, וְכֵן הָיָה רַבִּי דוֹסָא עוֹשֶׂה בְּרֹאשֵׁי חֳדָשִׁים שֶׁל כָּל הַשָּׁנָה כּוּלָּהּ** – שכל ראש חודש שלא היו יודעים אם עיברו בית דין את החודש או לא, היה אומר בתפילת ראש חודש 'החליצנו ה' אלהינו ביום ראש החודש הזה אם היום אם למחר' **וְלֹא הוֹדוּ לוֹ חכמים**'. מפרשת הגמרא: **אִי אָמְרַתְּ בִּשְׁלָמָא** – מובן הדבר אם תאמר שדברי חכמים נאמרו לענין **לְהַתְנוֹת**, שמאחר שרבי דוסא הזכיר תנאי זה בברייתא גם לענין שאר ראשי חדשים, **מְשׁוּם הָכִי לֹא הוֹדוּ לוֹ** חכמים, וכמו שחלקו לגבי ראש השנה שלדעתם אין להתנות על היום שהוא ספק, כך חלקו גם לענין שאר ראשי חדשים. **אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ,** שדברי חכמים נאמרו לענין **לְהַזְכִּיר** את ראש חודש בראש השנה, קשה, **אַמַּאי לֹא הוֹדוּ לוֹ** חכמים בשאר ראשי חדשים, והרי בשאר ראשי חדשים ודאי מזכירים את ראש חודש, ואין ספק בדבר. אלא ודאי מחלוקתם של חכמים היתה לענין התנאי, ולכן חלקו אף בשאר ראשי חדשים.

מקשה הגמרא: **וְאֶלָּא מַאי** – אלא מה אתה מפרש, שדברי חכמים נאמרו לענין **לְהַתְנוֹת,** אם כן יש להקשות, **לָמָּה לִי לְאֵיפְּלוגֵי בְּתַרְתֵּי** – מדוע הוצרכו רבי דוסא וחכמים לחלוק בשני מקומות, גם לענין ראש השנה וגם לענין שאר ראשי חדשים. מתרצת הגמרא: **צְרִיכָא** – צריכים היו רבי דוסא וחכמים לחלוק גם לענין ראש השנה וגם לענין שאר ראשי חדשים, **דְּאִי אַשְׁמְעִינַן** – שאם היו משמיעים לנו את מחלוקתם רק לענין **רֹאשׁ הַשָּׁנָה, הָוֵה אָמִינָא, בְּהָא קָאָמְרִי רַבָּנַן דְּלָא** – רק לגבי ראש השנה חלקו חכמים על רבי דוסא ואמרו שלא יתנה, **מְשׁוּם דְּאָתֵי לְזַלְזוּלֵי בְּיוֹם** – שמתוך שיתנה ויאמר בפירוש הגמרא מביאה ספק בענין הזכרת ראש חודש בראש השנה: **אָמַר רַבָּה, כִּי הֲוִינַן בֵּי רַב הוּנָא** – כשהיינו אני וחבירי בישיבתו של רב הונא, **אִיבַּעְיָא לָן** – הסתפקנו, **מַהוּ לְהַזְכִּיר שֶׁל רֹאשׁ חֹדֶשׁ בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה** – האם כשאומרים בתפילת מוסף של ראש השנה 'ותתן לנו ה' אלהינו את יום הזכרון הזה' יש להוסיף ולהזכיר גם את ראש חודש, ולומר 'את יום ראש החודש הזה ואת יום הזכרון הזה', או לא. וצדדי הספק הם: האם מִכְיָן דַּחֲלוּקִין בְּמוּסָפִין – שלענין קרבנות המוספים מקריבים בראש השנה גם מוספי ראש חודש וגם מוספי ראש השנה, כמו שנאמר (במדבר כט א–ו) 'וּבַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ וגו' מִלְּבַד עֹלַת הַחֹדֶשׁ וּמִנְחָתָהּ וגו', **אַמְּרִינַן** – לכך גם בתפילה יש להזכיר את ראש חודש בפני עצמו. **אוֹ דִילְמָא, זִכָּרוֹן אֶחָד עוֹלֶה לְכָאן וּלְכָאן** – אמירת 'יום הזכרון' כמו שנקרא בתורה יום זה, שנאמר (ויקרא כג כד) 'בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם שַׁבָּתוֹן זִכְרוֹן תְּרוּעָה', עולה היא גם לראש השנה וגם לראש חודש, שהרי כל ראש השנה הוא גם ראש חודש, ויום זה נקרא 'יום הזכרון', ולכך אין להוסיף ולהזכיר את יום ראש החודש הזה.

רב הונא מביא ראיה ממשנתנו לפשוט את הספק: **אָמַר לָן** – השיב לנו רב הונא, **תָּנֵיתוּהָ** – שנינו זאת כבר במשנה, שכך שנינו במשנתנו (לעיל לט.), **'רַבִּי יוֹסֵה בן הרכינס אוֹמֵר הָעוֹבֵר לִפְנֵי הַתֵּיבָה כו'** ביום טוב של ראש השנה אומר, החליצנו ה' אלהינו את יום ראש החודש הזה אם היום אם למחר, ולמחר הוא אומר אם היום אם אמש, ולא הודו לו חכמים'. **מַאי** – מה לא הודו לו חכמים, **לַאו** – האם אין הפירוש שלא הודו לו שצריך **לְהַזְכִּיר** את ראש חודש בתפילת ראש השנה. ואם כן מוכח מזה, שלדעת חכמים אין להזכיר את ראש חודש בתפילת ראש השנה. דוחה הגמרא: **לֹא** – אין הכוונה שלא הודו חכמים לרבי דוסא לענין עיקר ההזכרה, אלא נחלקו רק לענין **לְהַתְנוֹת** ולומר אם היום אם למחר, שרבי דוסא אמר שביום הראשון לאחר שאומר 'את יום ראש החודש הזה', מוסיף לומר 'אם היום, אם למחר' וכן ביום השני מוסיף 'אם היום, אם אמש', ועל זה חלקו חכמים ואמרו שאין להוסיף ולומר כן, אבל לענין הזכרת ראש חודש בלא תנאי מודים הם לרבי דוסא שמזכירים בתפילת ראש השנה ואומרים 'את יום ראש החודש הזה' בשני הימים [בלא תנאי].

מוסיפה הגמרא: **הָכִי נַמִּי מִסְתַּבְּרָא** לפרש כך את דברי חכמים, **מִדְּקָתָנֵי בְּבָרַיְיתָא, וְכֵן הָיָה רַבִּי דוֹסָא עוֹשֶׂה בְּרֹאשֵׁי חֳדָשִׁים שֶׁל כָּל הַשָּׁנָה כּוּלָּהּ** – שכל ראש חודש שלא היו יודעים אם עיברו בית דין את החודש או לא, היה אומר בתפילת ראש חודש 'החליצנו ה' אלהינו ביום ראש החודש הזה אם היום אם למחר' **וְלֹא הוֹדוּ לוֹ חכמים**'. מפרשת הגמרא: **אִי אָמְרַתְּ בִּשְׁלָמָא** – מובן הדבר אם תאמר שדברי חכמים נאמרו לענין **לְהַתְנוֹת**, שמאחר שרבי דוסא הזכיר תנאי זה בברייתא גם לענין שאר ראשי חדשים, **מְשׁוּם הָכִי לֹא הוֹדוּ לוֹ** חכמים, וכמו שחלקו לגבי ראש השנה שלדעתם אין להתנות על היום שהוא ספק, כך חלקו גם לענין שאר ראשי חדשים. **אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ,** שדברי חכמים נאמרו לענין **לְהַזְכִּיר** את ראש חודש בראש השנה, קשה, **אַמַּאי לֹא הוֹדוּ לוֹ** חכמים בשאר ראשי חדשים, והרי בשאר ראשי חדשים ודאי מזכירים את ראש חודש, ואין ספק בדבר. אלא ודאי מחלוקתם של חכמים היתה לענין התנאי, ולכן חלקו אף בשאר ראשי חדשים.

מקשה הגמרא: **וְאֶלָּא מַאי** – אלא מה אתה מפרש, שדברי חכמים נאמרו לענין **לְהַתְנוֹת,** אם כן יש להקשות, **לָמָּה לִי לְאֵיפְּלוגֵי בְּתַרְתֵּי** – מדוע הוצרכו רבי דוסא וחכמים לחלוק בשני מקומות, גם לענין ראש השנה וגם לענין שאר ראשי חדשים. מתרצת הגמרא: **צְרִיכָא** – צריכים היו רבי דוסא וחכמים לחלוק גם לענין ראש השנה וגם לענין שאר ראשי חדשים, **דְּאִי אַשְׁמְעִינַן** – שאם היו משמיעים לנו את מחלוקתם רק לענין **רֹאשׁ הַשָּׁנָה, הָוֵה אָמִינָא, בְּהָא קָאָמְרִי רַבָּנַן דְּלָא** – רק לגבי ראש השנה חלקו חכמים על רבי דוסא ואמרו שלא יתנה, **מְשׁוּם דְּאָתֵי לְזַלְזוּלֵי בְּיוֹם** – שמתוך שיתנה ויאמר בפירוש

המשך בעמוד יב

שספק הוא אם היום ראש חודש או למחר יבואו לזלזל ביום השני, ולהקל לעשות בו מלאכות, מאחר ואינו אלא ספק, **אֲבָל בְּרֹאשֵׁי חֳדָשִׁים** שֶׁל כָּל הַשָּׁנָה כּוּלָּהּ, שמותרים הם במלאכה ואין חשש שיבואו לזלזל ביום השני, **אֵימָא** מוֹדוּ לֵיהּ לְרַבִּי דּוֹסָא שיתנה ויאמר 'אם היום אם למחר', לכך הוצרכו לחלוק בפירוש לענין שאר כל ראשי חדשים. וְכֵן להיפך, **אִי אִתְּמַר בְּהָא** – אם היתה הברייתא מביאה מחלוקתם רק לענין שאר ראשי חדשים, הייתי אומר, **בְּהָא** קָאָמַר רַבִּי דּוֹסָא – רק לענין שאר ראשי חדשים אמר רבי דוסא שיתנה, **אֲבָל בְּהַךְ** – בראש השנה, **אֵימָא** מוֹדֶה לֵהּ לְרַבָּנָן שלא יתנה, כדי שלא יבואו לזלזל ביום השני. מסיימת הגמרא: **צְרִיכָא** – לכך הוצרכו לחלוק בפירוש גם לענין ראש השנה וגם לענין שאר ראשי חדשים.

הגמרא מקשה מברייתא שיש ללמוד ממנה שאין מזכירים ראש חודש בתפילת ראש השנה: **מֵיתִיבִי**. שנינו בברייתא, **רֹאשׁ הַשָּׁנָה** שָׁחָל לִהְיוֹת בְּשַׁבָּת, **בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים מִתְפַּלֵּל** בתפילת מוסף עֶשֶׂר ברכות, שהם שלש ראשונות ושלש אחרונות, ובאמצע עוד ארבע ברכות, ברכה של שבת, ברכת קדושת היום וכולל עמה מלכיות, ברכת זכרונות וברכת שופרות. **וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים, מִתְפַּלֵּל** תֵּשַׁע ברכות, ואין אומר ברכה לשבת בפני עצמה ולראש השנה בפני עצמו, אלא כולל הזכרת שבת והזכרת יום הזכרון בברכה אחת וכולל מלכיות עמה, וחותם בה מקדש השבת וישראל ויום הזכרון. מפרשת הגמרא את הקושיא, **וְאִם אִיתָא** – ואם אכן נכון הדבר שמזכירים את ראש חודש בתפילת ראש השנה, אם כן, **בֵּית שַׁמַּאי אַחַת עֶשְׂרֵה מְבָעֵי לֵיהּ** – לבית שמאי הסוברים שכל הזכרה אומרים בברכה בפני עצמה, נמצא שצריכים לומר אחת עשרה ברכות, ומכך שלבית שמאי אין מתפללים אלא עשר ברכות, מוכח שאין מזכירים ראש חודש בתפילת ראש השנה, מפני שזכרון אחד עולה לכאן ולכאן.

הגמרא דוחה את הקושיא. מתרצת הגמרא: **אָמַר** רַבִּי **זֵירָא**, לעולם יתכן שצריך להזכיר של ראש חודש בראש השנה, ואין אומרים שזכרון אחד עולה לכאן ולכאן, ומה שלא הצריכו בית שמאי לומר ברכה של ראש חודש בפני עצמה, הוא משום **דְּשַׁאנֵי רֹאשׁ חוֹדֶשׁ** – ששונה היא הזכרת ראש חודש בראש השנה או בשבת מהזכרת ראש השנה או שאר ימים טובים בשבת. שראש חודש, **מְתוּקֵּי שַׁבּוֹלֵי** לְשַׁחֲרִית **וְעַרְבִית** – כיון שבשחרית וערבית, בראש חודש שחל ראש השנה או שבת אינו אומר אותה ברכה בפני עצמה, משום כך **כּוֹלֵי נַמֵּי בְּמוֹסָפִין** – גם בתפילת מוסף של ראש השנה אינו אומרה ברכה בפני עצמה אלא כוללה בברכת היום ומסיים מקדש ישראל ויום הזכרון וראשי חדשים, וכן בשבת כוללה בברכת השבת ומסיים מקדש השבת וישראל וראשי חדשים. ואף שאם חל ראש חודש בחול אומר אותה ברכה בפני עצמה, מכל מקום כשחל בשבת או בראש השנה אין אומר אותה ברכה בפני עצמה אלא כוללה כמו בשחרית וערבית.

הגמרא תמהה על דברי רבי זירא שפירש בדעת בית שמאי שאף בראש חודש שחל בשבת אין מזכירים את ראש חודש בברכה בפני עצמה. מקשה הגמרא: **וּמִי אִית לְהוּ לְבֵית שַׁמַּאי כּוֹלֵל** – וכי סוברים בית שמאי שבראש חודש שחל בשבת כולל הוא את ראש חודש בברכת השבת בתפילת מוסף ואינו אומרה ברכה בפני עצמה, **וְהָתַנְיָא** בברייתא, **רֹאשׁ חֹדֶשׁ שֶׁחָל לִהְיוֹת בְּשַׁבָּת, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים מִתְפַּלֵּל** בתפילת מוסף **שְׁמֹנֶה** ברכות, שבע כדרכו, ומוסיף לראש חודש ברכה בפני עצמה, **וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים מִתְפַּלֵּל שֶׁבַע** ברכות בלבד, וכולל ראש חודש עם קדושת שבת. מסיימת הגמרא: **קַשְׁיָא** – אכן מברייתא זו נסתרים דברי רבי זירא שפירש בדעת בית שמאי שראש חודש שחל בשבת אינו אומר ברכה של ראש חודש בפני עצמה. ולפי זה נמצא, שחוזרת ההוכחה ממה שאמרו בית שמאי בברייתא לעיל שבראש השנה מתפללים עשר ברכות, שאין מזכירים ראש חודש בראש השנה כלל, שהרי אם היו מזכירים, היה להם לומר אחת עשרה ברכות.

הגמרא מביאה מחלוקת תנאים לענין מקום הזכרת ראש חודש בתפילות שחרית ערבית ומנחה כשחל בשבת. אומרת הגמרא: **וְכוֹלֵל עַצְמוֹ** – עיקר דין כולל בשחרית וערבית כשחל ראש חודש בשבת, שאומרה בברכה אמצעית וכוללה עם ברכת השבת, **תַּנָּאֵי הִיא** – מחלוקת תנאים הוא, דְּתַנְיָא בברייתא, **שַׁבָּת שֶׁחָל לִהְיוֹת בְּרֹאשׁ חוֹדֶשׁ אוֹ בְּחוֹלוֹ שֶׁל מוֹעֵד, עֲרָבִית שַׁחֲרִית וּמִנְחָה מִתְפַּלֵּל כְּדַרְכּוֹ** בשאר שבתות, **שֶׁבַע** ברכות, **וְאוֹמֵר מֵעֵין הַמְּאוֹרָע בַּעֲבוֹדָה** – מזכיר את ראש חודש או חול המועד ביעלה ויבא בברכת עבודה שהיא 'רצה', וכמו בראש חודש וחול המועד שחלו בחול. **רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר**, מזכיר את ראש חודש וחול המועד **בְּהוֹדָאָה** – בברכת מודים, כשם שאומר על הניסים בחנוכה ופורים בברכה זו, **וְאִם לֹא אָמַר**, בעבודה לתנא קמא או בהודאה לרבי אליעזר, **מַחֲזִירִין אוֹתוֹ** – מצריכים אותו לחזור ולהתפלל ולהזכיר. **וּבְמוֹסָפִין** – ובתפילת מוסף, **מַתְחִיל** ברכה אמצעית **בְּשֶׁל שַׁבָּת**, שאומר 'ותתן לנו את יום המנוח הזה' **וּמְסַיֵּים** – וחותם הברכה רק **בְּשֶׁל שַׁבָּת**, שאומר 'ברוך אתה ה' מקדש השבת', **וְאוֹמֵר קְדוּשַּׁת הַיּוֹם בָּאֶמְצַע** – ובאמצע הברכה מזכיר את ראש חודש או את חול המועד. **רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל וְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה** חולקים **וְאוֹמְרִים**, שבכל **מָקוֹם שֶׁזְּקוּק לְשֶׁבַע** ברכות מחמת היום, ואפילו שחרית וערבית, **מַתְחִיל** ברכה אמצעית **בְּשֶׁל שַׁבָּת וּמְסַיֵּים בְּשֶׁל שַׁבָּת, וְאוֹמֵר קְדוּשַּׁת הַיּוֹם בָּאֶמְצַע** – ומזכיר את ראש חודש או את חול המועד באמצע ברכה זו. הרי שדין כולל בשחרית וערבית אינו אלא לדעת רבן שמעון בן גמליאל ורבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה, אבל לשאר תנאים אינו כולל את ראש חודש בברכה אמצעית אלא מזכירה ביעלה ויבא בעבודה או בהודאה.

הגמרא חוזרת לעיקר נידון סוגייתנו האם מזכירים את ראש חודש בראש השנה. מבררת הגמרא: **מַאי** הֲוָה **עָלָה** – מה היא ההכרעה בשאלה שהוזכרה לעיל, האם מזכירים את ראש חודש בראש השנה או לא. משיבה הגמרא: **אָמַר** רַב **חִסְדָּא, זִכָּרוֹן אֶחָד עוֹלֶה לוֹ לְכָאן וּלְכָאן** – מה שאומר בתפילה 'יום הזכרון' עולה לו גם לראש השנה וגם לראש חודש, ואינו צריך להזכיר את ראש חודש בפני עצמו. **וְכֵן אָמַר** רַבָּה **זִכָּרוֹן אֶחָד עוֹלֶה לוֹ לְכָאן וּלְכָאן.**

הגמרא מביאה נידון נוסף שהסתפקו לפני רב הונא בענין ראש השנה: **וְאָמַר** רַבָּה, **כִּי** הֲוֵינָא **בֵּי** רַב **הוּנָא** – כשהייתי בישיבתו של רב הונא **אִיבַּעְיָא** לָן – הסתפקנו אני וחבירי לפני רב הונא, **מַהוּ לוֹמַר זְמַן** – האם מברכים ברכת 'שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה' **בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה וּבְיוֹם הַכִּפּוּרִים**. וצדדי הספק הם, האם **מֵבֵינוֹן דְּמִזְמַן לִזְמַן אָתֵי** – שהם באים משנה לשנה, הרי הם כזמן חדש **וַאֲמִרִינַן** – יש לומר בהם ברכת שהחיינו וקיימנו והגיענו ל'זמן הזה'. **אוֹ דִילְמָא, בֵּינוֹן דְּלָא אִיקְּרוּ רְגָלִים** – שראש השנה ויום הכיפורים אינם קרויים רגלים כשאר ימים טובים שנקראו 'שָׁלֹשׁ רְגָלִים' (שמות כג יד), **לֹא אֲמַרִינַן** – אין לומר בהם ברכת שהחיינו. **וְלֹא** הֲוָה **בְּיָדֵיהּ** – לא היה בידי רב הונא לפשוט לנו ספק זה.

מוסיף רבה: **וְכִי אֲתָאי בֵּי** רַב **יְהוּדָה** – כשהגעתי לישיבתו של רב יהודה ושאלתי אותו שאלה זו, **אָמַר** לי רב יהודה, **אָנָא, אֶקְרָא חַדְתָּא נַמִּי אֲמִינָא זְמַן** – גם כשאני רואה דלעת חדשה הבאה משנה לשנה, אומר אני ברכת שהחיינו, ואם כן מסתבר שגם בראש השנה ויום הכיפורים יש לברך ברכה זו. **אָמַר** לֵיהּ רבה לרב יהודה, **רְשׁוּת לֹא קָא מְבַעְיָא לִי** – אם רצונו לברך ברכת שהחיינו לא הסתפקתי האם רשאי לעשות כן, לפי שפשוט לי שרשאי, וכשם שרשאי לברך שהחיינו על פרי חדש הבא משנה לשנה, כך רשאי לברך על מועדים אלו, אלא **כִּי קָא מְבַעְיָא לִי** – מה שהסתפקתי בו הוא, **חוֹבָה מַאי** – האם יש חובה לברך ברכה זו כשאר ימים טובים או לא. **וְאָמַר לִי** רב יהודה, **רַב וּשְׁמוּאֵל דְּאָמְרֵי תַּרְוַיְיהוּ** – אמרו שניהם, **אֵין אוֹמֵר זְמַן** – ברכת שהחיינו, **אֶלָּא בְּשָׁלֹשׁ רְגָלִים**, ולא בראש השנה ויום הכיפורים.

הגמרא מקשה מברייתא על דברי רב ושמואל: **מֵיתִיבִי**, שנינו בברייתא, נאמר בפסוק (קהלת יא ב) 'תֵּן חֵלֶק לְשִׁבְעָה וְגַם לִשְׁמוֹנָה', ונחלקו תנאים בפירוש הפסוק, **רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, שִׁבְעָה, אֵלּוּ שִׁבְעָה יְמֵי בְּרֵאשִׁית**, וכוונת הפסוק לומר שמשבעת הימים נבחר חלק אחד שהוא שבת. ו'שְׁמוֹנָה', **אֵלּוּ שְׁמוֹנָה יְמֵי מִילָה**, שמשמונת הימים נבחר היום השמיני למול בו. **וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר, שִׁבְעָה, אֵלּוּ שִׁבְעָה יְמֵי הַפֶּסַח**, שיש ליתן חלק לכל אחד מהימים [ולהלן תפרש הגמרא למה הכוונה], ו'שְׁמוֹנָה', **אֵלּוּ שְׁמוֹנָה יְמֵי חָג** – חג הסוכות ושמיני עצרת. **וְכִשֶּׁהוּא אוֹמֵר** – ומה שנאמר בפסוק 'וְגַם' לשמונה, בא **לְרַבּוֹת** את ימי **עֲצֶרֶת** – שבועות, **וְרֹאשׁ הַשָּׁנָה וְיוֹם הַכִּפּוּרִים**, שגם להם צריך ליתן חלק. מבררת הגמרא: **מַאי לָאו לְזַמַּן** – האם אין כוונת הפסוק לדעת רבי יהושע שצריך לתת חלק, לענין שצריך לברך ברכת שהחיינו בימי הפסח וחג הסוכות וחג השבועות, ואף בראש השנה ויום הכיפורים, והרי זה שלא כדברי רב ושמואל שאמרו שאין מברכים ברכת שהחיינו אלא בשלש רגלים. דוחה הגמרא: **לֹא** – אין הכוונה לברכת שהחיינו, אלא **לְבִרְכָה** – לברכת קדושת היום שאומרים בה 'מקדש ישראל והזמנים'.

הגמרא מוכיחה שאין כוונת הברייתא לברכת שהחיינו. מוסיפה הגמרא: **הָכִי נַמִּי מִסְתַּבְּרָא** לפרש שכוונת הברייתא לענין ברכת היום, משום **דְּאִי סַלְקָא דַּעְתָּךְ** לפרש שהכוונה היא **לִזְמַן** – לברכת שהחיינו, קשה, **זְמַן כָּל שִׁבְעָה מִי אִיכָּא** – וכי מברכים ברכת שהחיינו בכל יום משבעת ימי הפסח. דוחה הגמרא: **הָא לֹא קָשְׁיָא** – אם משום קושיא זו, אין זו קושיא, משום שאכן ניתן לפרש שמדובר על ברכת שהחיינו, וכוונת הפסוק היא, **דְּאִי לֹא מְבָרֵךְ הָאִידָּנָא מְבָרֵךְ לְמָחָר וְלְיוֹם אוֹחֲרָא** – שאם לא ברך ביום הראשון יכול הוא לברך למחרת או ביום אחר מימי הפסח.

מוסיפה הגמרא: **שְׁמַע מִכָּל מָקוֹם** יש להקשות, שאם הכוונה לברכת שהחיינו, הרי **בְּעֵינָן כּוֹס** – לברכת שהחיינו צריך כוס יין כדי לברך

המשך בעמוד קפה

עליו, והלא רוב בני אדם אין יין מצוי להם בכל שבעת ימי הפסח, אלא ביום הראשון, וכיצד יוכלו לברך שהחיינו בשאר ימות הפסח. משיבה הגמרא: **לֵימָא מְסַיַּיע לֵיהּ** – האם נאמר שיש מכאן ראיה **לְדִבְרֵי רַב נַחְמָן, דְּאָמַר רַב נַחְמָן, זְמַן** – ברכת שהחיינו, **אוֹמְרוֹ אֲפִילּוּ** כשהוא עומד **בַּשּׁוּק**, ואין ברכה זו טעונה כוס. ולכך ניתן היה לפרש כוונת הפסוק לענין ברכת שהחיינו. דוחה הגמרא: **הָא לֹא קַשְׁיָא** – מכח קושיא זו אין להוכיח כדברי רב נחמן, משום שיש לתרץ הקושיא באופן אחר, שלעולם ברכת שהחיינו טעונה כוס, וכוונת הפסוק שאומר ברכת שהחיינו בכל שבעת הימים הוא, באופן **דְּאִיקְּלַע לֵיהּ פּוּם** – שהזדמן לו כוס בשאר הימים.

הגמרא מוסיפה שמכח קושיא אחרת בדברי הברייתא המובאת לעיל יש להוכיח כדברי רב נחמן. אומרת הגמרא: **הָתִינַח עֲצֶרֶת וְרֹאשׁ הַשָּׁנָה** – לגבי עצרת וראש השנה הדבר מובן שיש לפרש כוונת הברייתא לגבי ברכת שהחיינו שאומרה על הכוס, אבל ממה שהוזכר בברייתא **יוֹם הַכִּפּוּרִים** יש להקשות, **הֵיכִי עָבֵיד** – כיצד יברך ברכת שהחיינו על הכוס ביום הכיפורים. מבארת הגמרא את הקושיא: **אִי מְבָרֵךְ עֲלֵיהּ וְשָׁתֵי לֵיהּ** – אם יברך ברכת שהחיינו על הכוס לפני יום הכיפורים ויברך אף בורא פרי הגפן וישתה הכוס, הלא אינו יכול לעשות כן, שבְּיוֹן **דְּאָמַר זְמַן** – שבירך ברכת שהחיינו על יום הכיפורים, **קַבְּלֵיהּ עֲלֵיהּ** – קיבל עליו את קדושת היום, **וְאָסַר לֵיהּ** – ושוב נאסר עליו לשתות, **דְּהָאָמַר לֵיהּ רַב יִרְמְיָה בַּר אַבָּא לְרַב מִי בָּדַלְתְּ** – שכן מצינו במסכת ברכות (כז:) שפעם אחת התפלל רב ערבית של שבת בערב שבת, ושאל אותו רב ירמיה בר אבא האם הוא הפסיק מעשיית מלאכה, שהרי קיבל עליו שבת בתפילה, **וְאָמַר לֵיהּ אֵין בְּדִילְנָא** – וענה לו שאכן הוא הפסיק מעשיית מלאכה. הרי שאף מבעוד יום חל על האדם קדושת היום בתפילת שבת, ואם כן גם האומר ברכת שהחיינו בערב יום הכיפורים הרי הוא מקבל עליו בזה קדושת היום ואסור בשתייה. ואם נאמר, **לְבָרוּךְ עֲלֵיהּ וְלִנְחֵיהּ** – שיברך על הכוס ויניחנו בלא לשתותו, לא יתכן לומר כן, שהרי ההלכה היא **שֶׁהַמְבָרֵךְ** ברכה על הכוס **צָרִיךְ שֶׁיִּטְעֹם** ממנו או הוא או אחר, ואם אין שותים מהכוס נמצאת ברכת בורא פרי הגפן שבירך על הכוס לבטלה. ואם נאמר, **לֵיתְבֵיהּ לִינוֹקָא** – שיתן את הכוס לתינוק שישתה אותו, הלא **לֵית הִלְכְתָא כְּרַב אַחָא [בַּר יַעֲקֹב]** – אין ההלכה כרב אחא בר יעקב שאמר שדבר שאסור לגדול לעשותו מותר ליתנו לתינוק לעשותו לצורך הגדול, אלא אסור לעשות כן, משום שיש לחוש **דִּילְמָא אָתֵי לְמִסְרַךְ** – שמא גם כשיגדיל ימשיך במנהגו זה, ולכן גם לענין שתיית הכוס ביום הכיפורים, יש לחוש שימשיך לשתות גם כשיגדיל, ולא יזכור שרק מחמת שהיה קטן נתנו לו לשתות. ונמצא, שלא יתכן לברך ביום הכיפורים ברכת שהחיינו על כוס, וכיון שכן יש להוכיח ממה שסברנו לפרש את הברייתא לענין ברכת שהחיינו, כדברי רב נחמן שברכת שהחיינו אינה טעונה כוס.

הגמרא חוזרת לעיקר הנידון האם יש חובה לברך ברכת שהחיינו בראש השנה ויום הכיפורים. מבררת הגמרא: **מַאי הָוֵי עָלָהּ** – מהי הכרעת ההלכה בענין חיוב אמירת ברכת שהחיינו בראש השנה ויום הכיפורים. משיבה הגמרא: **שַׁדְּרוּהָ רַבָּנָן לְרַב יֵימַר סָבָא חַסְדָּא דְּרַב חִסְדָּא** – שלחו החכמים את רב יימר סבא לפני רב חסדא **בְּמַעֲלֵי יוֹמָא דְּרֹאשׁ שַׁתָּא** – בערב ראש השנה, **וְאָמְרוּ לֵיהּ** – לרב יימר סבא **זִיל חֲזֵי הֵיכִי עָבֵיד עוּבְדָּא וְתָא אֵימָא לָן** – לך ותראה כיצד נוהג רב חסדא בענין זה, ותחזור ותאמר לנו. מספרת הגמרא: **כִּי חֲזֵיֵיהּ** – כשראה רב חסדא את רב יימר סבא שבא לפניו, **אֲמַר לֵיהּ** – לרב יימר סבא, **'דְּלוּיֵהּ לְרִטְיָבָה רַפְקָא לֵיהּ בְּדוּכְתֵּיהּ'** – המגביה עץ לח שאינו ראוי להסקה, הדבר ידוע שהגבהתו מחמת שצריך הוא את מקומו של העץ, לפי שודאי לא לחנם הגביהו, וכמו כן רב יימר סבא לא לחינם בא אלא כדי ללמוד דין כל שהוא. ממשיכה הגמרא: שרב יימר סבא אכן ראה כי **אַיְיתוּ לֵיהּ כָּסָא דְּחַמְרָא** – הביאו לפני רב חסדא כוס של יין, **וְקִדֵּישׁ וְאָמַר זְמַן** – וקידש עליו ולאחר מכן אמר עליו ברכת שהחיינו ושתה הכוס, ומוכח מזה שחובה היא לומר שהחיינו בראש השנה ויום הכיפורים.

מסיימת הגמרא: **וְהִלְכְתָא, אוֹמֵר זְמַן** – יש חובה לומר ברכת שהחיינו **בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה וּבְיוֹם הַכִּפּוּרִים, וְהִלְכְתָא** – וכמו כן הלכה כרב נחמן **שְׁזְמַן** – ברכת שהחיינו, **אוֹמְרוֹ אֲפִילּוּ בַּשּׁוּק** בלא כוס, מפני שאינה טעונה כוס.

הגמרא מביאה ספק נוסף שהסתפק בו רבה לפני רב הונא: **וְאָמַר רַבָּה, כִּי הֲוֵינַן בֵּי רַב הוּנָא** – כשהיינו אני וחברי בישיבתו של רב הונא, **אֵיבַּעְיָא לָן** – הסתפקנו לפני רב הונא, לענין **בַּר בֵּי רַב** – תלמיד הלומד בישיבה, **דְּיָתִיב בְּתַעֲנִיתָא בְּמַעֲלֵי שַׁבָּתָא** – שיושב בתענית בערב שבת, **מַהוּ לְאַשְׁלוּמֵי** – האם יכול הוא להשלים את התענית ולהתענות עד הלילה, או שמא אין לו להכנס לשבת כשהוא מתענה, ולכך יש לו להפסיק את התענית קודם הלילה. **וְלֹא הֲוָה בְּדֵדֵיהּ** – ולא היה בידו של רב הונא לפשוט לנו את הספק. הוסיף רבה, שלאחר מכן **אֲתָאי לְקַמֵּיהּ דְּרַב יְהוּדָה** – באתי לפני רב יהודה ושאלתיו ספק זה, **וְלֹא הֲוָה בְּדֵדֵיהּ** – ואף הוא לא היה בידו לפשוט את הספק.

הגמרא מביאה שרבה עצמו פשט את הספק: **אֲמַר (רבא) [רַבָּה], נָחְזֵיֵיהּ אֲנַן** – נראה אנחנו האם ניתן לפשוט את הספק. **דְּתַנְיָא** בברייתא, **תִּשְׁעָה בְּאָב שֶׁחָל לִהְיוֹת בְּשַׁבָּת,** שהתענית נדחית ליום ראשון,